

Asplund v. Mio: Phép thử thực tế sau án lệ Cofemel - Khi nào một chiếc bàn ăn trở thành “tác phẩm” được bảo hộ?

Nếu như phán quyết mang tính bước ngoặt **Cofemel v. G-Star** đã chính thức bác bỏ quan niệm rằng sản phẩm ứng dụng chỉ được [bảo hộ quyền tác giả](#) khi đạt tới một “trình độ nghệ thuật cao”, thì thực tiễn tranh tụng hiện nay lại đặt ra một câu hỏi phức tạp hơn nhiều - một vùng xám mới: Đây là ranh giới giữa một “sáng tạo nguyên gốc” và một “biến thể thông thường” trong lĩnh vực nội thất - nơi mà chức năng sử dụng vốn dĩ luôn bó hẹp biên độ tự do sáng tạo của nhà thiết kế?

Trong các tranh chấp về sao chép thiết kế bàn ghế, đèn trang trí, tủ kệ..., tư duy pháp lý truyền thống **thường bị dẫn dắt theo cách tiếp cận của lĩnh vực kiểu dáng công nghiệp**: Các bên và thậm chí cả Tòa án có xu hướng so sánh “ấn tượng tổng thể” (overall impression) giữa hai sản phẩm để kết luận có hay không hành vi xâm phạm. Tuy nhiên, trong **phạm vi quyền tác giả**, cách tiếp cận “nhìn tổng thể thấy giống” này không còn đủ: trọng tâm không nằm ở việc hai sản phẩm trông giống nhau đến mức nào, mà ở chỗ liệu hình thức thể hiện đó có phản ánh những **“lựa chọn tự do và sáng tạo”** mang dấu ấn cá nhân của tác giả hay không.

KENFOX IP & Law Office sẽ đi sâu phân tích vụ kiện **Asplund v. Mio (C-580/23)** – một tranh chấp mang tính biểu tượng đang được **Tòa án Công lý Liên minh châu Âu (CJEU)** xem xét, cùng với **Ý kiến mới nhất của Tổng Luật sư Szpunar**. Vụ việc không chỉ đơn thuần là cuộc đối đầu giữa một hãng thiết kế cao cấp và một nhà bán lẻ đại chúng quanh chiếc bàn ăn, mà còn đặt ra những câu hỏi kỹ thuật cốt lõi:

- Làm thế nào để chứng minh **“tính nguyên gốc”** khi hình thức của sản phẩm bị chi phối mạnh mẽ bởi công năng và chuẩn mực kỹ thuật?
- Tiêu chí nào để xác định **hành vi xâm phạm** khi hai sản phẩm cùng theo đuổi một xu hướng thiết kế, nhưng có những khác biệt chi tiết?

Từ những gợi mở của CJEU và Tổng Luật sư Szpunar, các doanh nghiệp Việt Nam – đặc biệt trong ngành **nội thất, mỹ nghệ và sản phẩm trang trí** – có thể rút ra những **bài học chiến lược** về tổ chức R&D, lựa chọn công cụ bảo hộ (kiểu dáng, quyền tác giả, nhãn hiệu) và **quản trị rủi ro pháp lý** khi tham gia chuỗi cung ứng và phân phối sản phẩm trên thị trường quốc tế.

1. Bối cảnh vụ việc

Galleri Mikael & Thomas Asplund Aktiebolag (Asplund) là một công ty thiết kế nội thất danh tiếng của Thụy Điển, được biết đến với các sản phẩm nội thất cao cấp mang phong cách đương đại. Một trong những sản phẩm biểu tượng của hãng là mẫu bàn thuộc dòng **“Palais Royal”**, nổi bật với thiết kế chân bàn dạng trụ có các nan dọc (ribbed base) và mặt bàn tròn tinh tế. **Mio AB (Mio)** là một chuỗi bán lẻ nội thất và đồ trang trí nhà cửa lớn, hoạt động rộng khắp tại Thụy Điển, chuyên cung cấp các sản phẩm nội thất phổ thông với mức giá dễ tiếp cận hơn. Trong danh mục sản phẩm của mình, Mio kinh doanh một mẫu bàn ăn có tên gọi là **“Cord”**.

Tháng 10 năm 2021, Asplund khởi kiện Mio ra Tòa án Sáng chế và Thương mại Thụy Điển (Patent- och marknadsdomstolen). Asplund cho rằng mẫu bàn **“Cord”** của Mio đã sao chép trái phép thiết kế của bàn **“Palais Royal”**. Phía Asplund lập luận rằng **“Palais Royal”** không chỉ là một vật dụng nội thất thông thường mà là một tác phẩm được bảo hộ quyền tác giả, bởi nó là kết quả của những lựa chọn sáng tạo mang dấu ấn cá nhân của nhà thiết kế.

Bị đơn Mio đã kiên quyết bác bỏ các cáo buộc nêu trên. Lập luận của Mio tập trung vào ba điểm chính như sau: *Thứ nhất*, Mio cho rằng mẫu bàn “Palais Royal” không đạt ngưỡng “**tính nguyên gốc**” để được coi là một [tác phẩm](#) được bảo hộ quyền tác giả, bởi thiết kế này được cấu thành từ các hình khối hình học cơ bản và những yếu tố được coi là thông dụng trong lĩnh vực nội thất. *Thứ hai*, Mio lập luận rằng, ngay cả trong giả định bàn “Palais Royal” đủ điều kiện được bảo hộ, thì phạm vi bảo hộ đối với một sản phẩm ứng dụng như vậy cũng phải được hiểu theo nghĩa hẹp; do đó, những khác biệt về chi tiết giữa hai chiếc bàn là đủ để loại trừ khả năng xâm phạm. *Thứ ba*, Mio khẳng định rằng mẫu bàn “Cord” là kết quả của một quá trình thiết kế độc lập, không phải là sản phẩm sao chép từ thiết kế của Asplund.

Tòa án cấp sơ thẩm Thụy Điển đã chấp nhận các yêu cầu của nguyên đơn - Asplund, theo phán quyết ngày 19/10/2022, xác định Mio đã có hành vi [xâm phạm quyền tác giả](#) và tuyên cấm Mio tiếp tục kinh doanh sản phẩm bị coi là xâm phạm. Không đồng ý với phán quyết này, Mio đã kháng cáo lên **Tòa Phúc thẩm Svea** (Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen).

Tại cấp phúc thẩm, Tòa án ghi nhận những khó khăn và tính phức tạp trong việc áp dụng luật quyền tác giả đối với các sản phẩm kỹ thuật ứng dụng. Tòa đối diện với một số vấn đề pháp lý then chốt, trong đó có câu hỏi: việc đánh giá **tính nguyên gốc** của tác phẩm có nên dựa trên **quá trình sáng tạo** (ý định, lựa chọn của tác giả trong quá trình thiết kế) hay phải được xác định chủ yếu dựa trên **hình thức thể hiện được nhìn thấy trên sản phẩm**? Đồng thời, khi xem xét [hành vi xâm phạm](#), liệu Tòa có thể vận dụng tiêu chí “**ấn tượng tổng thể**” vốn quen thuộc trong lĩnh vực kiểu dáng công nghiệp, hay phải tập trung vào việc đối chiếu, nhận diện sự sao chép các yếu tố sáng tạo cụ thể đã được bảo hộ?

Trước những vấn đề mang tính nguyên tắc và có ý nghĩa vượt ra ngoài phạm vi vụ việc cụ thể, cần có sự giải thích thống nhất từ cấp độ châu lục, Tòa Phúc thẩm Svea đã quyết định tạm ngừng xét xử và gửi yêu cầu giải thích sơ bộ lên Tòa án Công lý Liên minh châu Âu (CJEU) trong khuôn khổ vụ việc số C-580/23, đề nghị CJEU làm rõ các tiêu chí xác định **tính nguyên gốc** và **hành vi xâm phạm** đối với tác phẩm kỹ thuật ứng dụng theo Chỉ thị 2001/29/EC (Chỉ thị InfoSoc).

2. Phân tích của Tổng Chương lý: Sự tách bạch giữa [Kiểu dáng công nghiệp](#) và Quyền tác giả

Trong Ý kiến công bố ngày 08/5/2025 đối với hai vụ việc ghép C-580/23 (*Mio*) và C-795/23 (*konektra*), Tổng Chương lý (Advocate General - AG) Szpunar không chỉ dừng lại ở việc giải đáp các câu hỏi mang tính kỹ thuật, mà còn tiến hành một sự phân tích mang tính hệ thống nhằm **làm rõ ranh giới giữa hai cơ chế bảo hộ vốn thường bị nhầm lẫn**: luật kiểu dáng công nghiệp và luật quyền tác giả.

Quan điểm của Tổng Chương lý Szpunar có thể được tóm lược thành **ba luận điểm trọng tâm**, qua đó bác bỏ những cách tiếp cận mang tính “lối mòn” mà nhiều Tòa án quốc gia - trong đó có Thụy Điển và Đức - vẫn đang gặp khó khăn khi vận dụng trong các tranh chấp về mỹ thuật ứng dụng.

2.1. Không tồn tại mối quan hệ “Luật chung - Ngoại lệ”: Bình đẳng về tiêu chuẩn bảo hộ

Một lập luận thường được các bên bị đơn viện dẫn (như trong các vụ *Mio* hay *konektra*) là: Do đối tượng tranh chấp là **sản phẩm ứng dụng** (bàn ghế, nội thất), nên tiêu chuẩn để được bảo hộ quyền tác giả phải **ngghiêm ngặt hơn**, hoặc quyền tác giả chỉ nên được xem là **một cơ chế ngoại lệ** so với bảo hộ kiểu dáng công nghiệp.

Tổng Chương lý Szpunar bác bỏ hoàn toàn quan điểm này. Dựa trên nguyên tắc đã được xác lập từ án lệ *Cofemel*, ông khẳng định rằng **hai hệ thống bảo hộ hoạt động độc lập và theo đuổi những mục tiêu khác nhau**:

- **Luật kiểu dáng công nghiệp** bảo hộ hình thức sản phẩm dựa trên **tính mới** và tính khác biệt.
- **Luật quyền tác giả** bảo hộ sự sáng tạo trí tuệ dựa trên **tính nguyên gốc**.

Từ đó, Tổng Chương lý Szpunar kết luận rằng không tồn tại bất kỳ “ngưỡng cao hơn” nào dành cho tác phẩm mỹ thuật ứng dụng. Nếu một chiếc bàn ăn thể hiện được **“sự sáng tạo trí tuệ riêng của tác giả”**, thì nó có quyền được bảo hộ quyền tác giả **tương tự như một bài thơ, bản nhạc hay tác phẩm hội họa**, không có sự phân biệt đối xử giữa tác phẩm nghệ thuật “thuần túy” và sản phẩm mang yếu tố chức năng.

2.2. Tính nguyên gốc: “Lựa chọn tự do trong sáng tạo” quan trọng hơn “ý định chủ quan”

Một trong những vấn đề pháp lý phức tạp nhất của vụ *Asplund* là cách thức xác định **tính nguyên gốc** đối với một thiết kế vốn chịu ảnh hưởng đáng kể từ các yêu cầu về **công năng** – ví dụ: mặt bàn phải phẳng, kết cấu phải đủ vững để chịu lực.

Tổng Chương lý Szpunar đưa ra hai định hướng then chốt:

- **Lựa chọn tự do và sáng tạo (free and creative choices)**: Đây là tiêu chí trung tâm. Tòa án cần xác định những điểm mà nhà thiết kế có **không gian sáng tạo thực sự**, tức là nơi họ được đưa ra quyết định về hình dáng mà **không bị ràng buộc bởi yêu cầu kỹ thuật**.
 - Nếu một đường cong chỉ được tạo ra để tăng khả năng chịu lực → đó là **giải pháp kỹ thuật**, không thuộc phạm vi bảo hộ **quyền tác giả**.
 - Ngược lại, nếu đường cong được lựa chọn vì lý do thẩm mỹ trong khi có nhiều phương án kỹ thuật khác nhau → đó là **lựa chọn sáng tạo**, thể hiện dấu ấn cá nhân của tác giả.
- **Biểu đạt khách quan quan trọng hơn ý định chủ quan**: Tổng Chương lý Szpunar khẳng định Tòa án không đánh giá dựa trên lời giải thích hay ý định nghệ thuật mà tác giả tự tuyên bố. Một ý định sáng tạo chỉ có giá trị pháp lý khi nó **được thể hiện khách quan trong chính hình thức của sản phẩm**. Do đó, tính nguyên gốc phải được nhận diện trực tiếp từ **biểu hiện thị giác của thiết kế**, chứ không dựa trên mong muốn hay tuyên bố của nhà thiết kế.

2.3. Tiêu chí xâm phạm: Sự chấm dứt của học thuyết “ấn tượng tổng thể” trong lĩnh vực quyền tác giả

Đây là điểm nhấn quan trọng nhất và mang tính định hình trong Ý kiến của Tổng Chương lý Szpunar. Trong lĩnh vực **Kiểu dáng công nghiệp**, hành vi xâm phạm được xác định dựa trên việc sản phẩm bị khiếu kiện có tạo ra một **“ấn tượng tổng thể khác biệt”** so với kiểu dáng đã đăng ký hay không. Cách tiếp cận

này trong thực tiễn đôi khi tạo điều kiện cho hành vi mô phỏng: Chỉ cần chỉnh sửa một vài chi tiết nhỏ để tạo cảm giác “khác biệt” là có thể tránh được kết luận xâm phạm.

Tuy nhiên, Tổng Chương lý Szpunar khẳng định dứt khoát rằng **tiêu chuẩn “ấn tượng tổng thể” hoàn toàn không thể áp dụng trong lĩnh vực quyền tác giả**. Quyền tác giả bảo hộ **các yếu tố sáng tạo cụ thể**, chứ không phải toàn bộ diện mạo sản phẩm theo cách nhìn tổng quan. Do đó, quy trình đánh giá xâm phạm phải tuân thủ hai bước cơ bản:

- (i) **Xác định các yếu tố sáng tạo được bảo hộ** trong sản phẩm gốc - tức là những chi tiết thể hiện “lựa chọn tự do và sáng tạo” của tác giả (ví dụ: cách bố trí và xử lý thị giác của hệ nan gỗ ở phần chân bàn *Palais Royal*).
- (ii) **Đối chiếu với sản phẩm bị cáo buộc** để xem liệu các yếu tố sáng tạo này có bị sao chép một cách nhận diện được hay không.

Nếu câu trả lời là **có**, thì hành vi xâm phạm đã được xác lập - **bất kể hai sản phẩm khi quan sát tổng thể có tạo ra ấn tượng giống nhau hay khác nhau**.

Tổng Chương lý Szpunar nhấn mạnh rõ ràng: “*Việc hai đối tượng tạo ra ấn tượng tổng thể giống nhau không đủ để kết luận xâm phạm; ngược lại, việc tạo ra ấn tượng tổng thể khác biệt cũng không đủ để loại trừ xâm phạm nếu các yếu tố sáng tạo cốt lõi đã bị sao chép*”.

Phát biểu này đánh dấu một bước quan trọng trong việc tái định hướng cách tiếp cận của các tòa án quốc gia khi xử lý tranh chấp về **mỹ thuật ứng dụng** trong khuôn khổ quyền tác giả.

3. Cán cân pháp lý: Ý kiến của Tổng Chương lý đang nghiêng về phía bên nào?

Từ các phân tích chi tiết của Tổng Chương lý Szpunar, có thể thấy nhận định pháp lý đang **ngiên rõ rệt về phía Asplund (Nguyên đơn)** và đặt **bất lợi đáng kể** lên lập luận bào chữa của Mio. Cụ thể:

(i) Vô hiệu hóa chiến lược phòng vệ dựa trên “ấn tượng tổng thể” của bị đơn, Mio: Lập luận của Mio - và thậm chí cả cách tiếp cận được phản ánh trong các câu hỏi tiền quyết mà Tòa Thụy Điển gửi lên CJEU - cho thấy sự phụ thuộc vào tư duy của **Luật Kiểu dáng công nghiệp**. Mio có thể lập luận rằng: “*Bàn Cord khi nhìn tổng thể có khác biệt nhất định. Thiết kế của Asplund chỉ bao gồm những khối hình học đơn giản, mức độ sáng tạo thấp*”.

Tuy nhiên, Tổng Chương lý Szpunar đã bác bỏ hoàn toàn cách tiếp cận này bằng hai nguyên tắc cốt lõi:

- **Không xét “mức độ nguyên gốc cao hay thấp”;** và
- **Không áp dụng tiêu chuẩn “ấn tượng tổng thể” trong quyền tác giả.**

Vì vậy, nếu các **yếu tố thể hiện lựa chọn sáng tạo** - chẳng hạn đặc trưng bố trí nan gỗ của Asplund - được chứng minh là đã bị Mio tái tạo, thì **hành vi xâm phạm được xác lập**, bất kể sự khác biệt về tổng thể.

(ii) Giảm nhẹ gánh nặng chứng minh đối với Asplund: Theo quan điểm của Tổng Chương lý Szpunar, Asplund **không cần** phải chứng minh rằng thiết kế của mình đạt đến mức độ “nghệ thuật đặc biệt” hoặc có sự sáng tạo vượt trội. Họ chỉ cần chứng minh rằng:

- Tại một số vị trí nhất định của thiết kế (ví dụ cấu trúc chân bàn), **nhà thiết kế có quyền tự do lựa chọn nhiều phương án**, và
- Việc lựa chọn phương án thể hiện trên mẫu *Palais Royal* là **kết quả của quyết định sáng tạo mang dấu ấn cá nhân**,
- Nhưng Mio đã **tái sử dụng đúng các yếu tố sáng tạo đó**.

Theo cách tiếp cận này, gánh nặng chứng minh về tính nguyên gốc trở nên **thực tế hơn** và **dễ vận dụng hơn** cho nguyên đơn.

(iii) **Siết chặt điều kiện để Mio sử dụng lập luận “sáng tạo độc lập”**: Mio cho rằng thiết kế *Cord* là kết quả của quá trình sáng tạo độc lập. Tổng Chương lý Szpunar thừa nhận rằng sự **trùng hợp ngẫu nhiên** có thể xảy ra, đặc biệt trong lĩnh vực sản phẩm mang tính công năng cao. Tuy nhiên, ông nhấn mạnh:

- **Chỉ khả năng sáng tạo độc lập (theoretical possibility) là không đủ;**
- Nếu có dấu hiệu cho thấy **các yếu tố sáng tạo có thể nhận diện** của Asplund đã được lặp lại, thì lập luận “sáng tạo độc lập” khó có cơ sở;
- Mio sẽ phải xuất trình **bằng chứng R&D rõ ràng, nhất quán, có thể kiểm chứng**, chứ không thể chỉ khẳng định bằng lời.

Điều này khiến hàng rào phòng vệ của Mio trở nên cao và khó vượt qua hơn đáng kể.

Tóm lại, Ý kiến của Tổng Chương lý Szpunar mang lại tín hiệu tích cực đối với các chủ sở hữu quyền tác giả như Asplund. Cách tiếp cận này trên thực tế đã gỡ bỏ **“cơ chế phòng vệ” dựa trên tiêu chí “án tượng tổng thể”** vốn thường được các bên sao chép viện dẫn để né tránh trách nhiệm pháp lý. Nếu Tòa án Công lý Liên minh châu Âu (CJEU) chấp nhận quan điểm này trong phán quyết cuối cùng, các doanh nghiệp **sao chép kiểu dáng** (copycat) sẽ phải đối mặt với rủi ro pháp lý đáng kể, bởi việc điều chỉnh một vài chi tiết nhỏ nhằm tạo ra “án tượng chung” khác biệt sẽ không còn đủ để loại trừ trách nhiệm xâm phạm quyền tác giả.

Lời kết

Đối với các doanh nghiệp trong ngành nội thất và mỹ nghệ – nơi ranh giới giữa sáng tạo nghệ thuật và sản xuất công nghiệp thường xuyên giao thoa – vụ tranh chấp giữa Asplund và Mio cùng Ý kiến của Tổng Chương lý Szpunar mang đến một thông điệp kép: vừa là lời cảnh tỉnh, vừa là định hướng hành động.

Cảnh tỉnh ở chỗ, “cơ chế phòng vệ” dựa trên lập luận về “án tượng tổng thể khác biệt” mà các bên sao chép lâu nay vẫn thường sử dụng đang đứng trước nguy cơ bị vô hiệu hóa trong các tranh chấp quyền tác giả. Doanh nghiệp không thể tiếp tục tự duy theo lối mòn rằng chỉ cần thay đổi một vài chi tiết nhỏ để tổng thể trông “hơi khác đi” là có thể thoát khỏi cáo buộc xâm phạm. Nếu sản phẩm của bạn tái hiện lại các “lựa chọn sáng tạo” đặc thù của đối thủ (như cấu trúc nan gỗ, cách xử lý khớp nối), rủi ro pháp lý là hiện hữu và nghiêm trọng, bất chấp việc hai sản phẩm có thể trông khác nhau khi nhìn lướt qua.

Cơ hội nằm ở chỗ, Ý kiến của Tổng Luật sư đã làm sáng tỏ con đường để tự bảo vệ: Đó là sự **“sáng tạo độc lập”**. Để không bị cáo buộc là sao chép, doanh nghiệp cần chủ động xây dựng hồ sơ thiết kế (design history) minh bạch - chứng minh rằng các đặc điểm giống nhau là kết quả của sự trùng hợp ngẫu nhiên do hạn chế về công năng hoặc xu hướng thị trường, chứ không phải do sao chép các yếu tố mang “dấu ấn cá nhân” của người khác.

Vụ việc này đồng thời cung cấp một khung tham chiếu quan trọng cho thực tiễn xét xử tại Việt Nam. Trong bối cảnh pháp luật Sở hữu trí tuệ Việt Nam vẫn đang từng bước hoàn thiện cơ chế bảo hộ đối với tác phẩm **mỹ thuật ứng dụng**, cách tiếp cận **tách bạch rõ ràng giữa tiêu chí “án tượng tổng thể” của Kiểu dáng công nghiệp và tiêu chí “sao chép yếu tố sáng tạo cụ thể” của Quyền tác giả** mà hệ thống pháp luật châu Âu đang định hình có thể giúp Tòa án và cơ quan thực thi trong nước tránh được các nhầm lẫn về chuẩn mực đánh giá. Điều này góp phần xây dựng một môi trường cạnh tranh lành mạnh hơn, trong đó các hành vi “biến tấu để mô phỏng” thiết kế của người khác không còn nhiều dư địa tồn tại.

15 năm hoạt động và xử lý hàng trăm vụ tranh chấp, xâm phạm Sở hữu Trí tuệ đã giúp **KENFOX IP & Law Office** thấu hiểu sâu sắc những thách thức pháp lý liên quan đến bảo hộ và thực thi quyền đối với các thiết kế ứng dụng. Chúng tôi không chỉ hỗ trợ doanh nghiệp trong việc xác lập và đăng ký quyền đối với Kiểu dáng Công nghiệp và Quyền tác giả, mà còn xây dựng các **chiến lược tư vấn và tranh tụng chuyên sâu**, tập trung vào việc nhận diện và chứng minh các **“yếu tố sáng tạo cốt lõi”** - yếu tố then chốt để bảo vệ hiệu quả tài sản thiết kế và tối ưu hóa khả năng thành công trong các vụ tranh chấp xâm phạm phức tạp.